''Voor hare getrouwe diensten en zorgvuldige oppassing...''

Levensloop van bewoners van 'De Herberg met vergunning' bij Blauwverlaat onder Augustinusga

Stichting Oud-Achtkarspelen

Door Dirk Reinder Wildeboer te Buitenpost,
secretaris van de Stichting Oud-Achtkarspelen.
tel. 0511-541920, internet http://www.home.hetnet.nl/~oudachtkarspelen

Prentbriefkaart, met foto van de brug bij Blauwverlaat in het begin van de 20ste eeuw. In het brugwachtershuis woonde Pieter Boersma met gezin. Links op de foto is de koets van dokter R. Kuijzer uit Surhuisterveen te zien. (Uit de collectie van A. van Lune)

Ansichtkaart uit 1933 met de afbeelding van het café bij Blauwverlaat, eigenaar E. Fokkinga. Op de foto v.l.n.r.: Pieter Boersma, Griet Fokkinga, Wopke Oldenburger, Douwe Fokkinga, Pieter Boetje en Lubbert Boersma. (Uit de collectie van A. van Lune)

Het gebouw, waarin het café op het adres Blauforlaat 2 te Augustinusga is gehuisvest, is al veruwen oud. Volgens archiefonderzoek stond er rond 1749 op deze locatie al een woning waar een zekere veenbaas Jouke Wopkes met zijn gezin woonde en hier ook een boerenbedrijf was gevestigd. Het staat vast dat met ingang van 1 januari 1882 een drankwetvergunning werd verleend door de verkoop van sterke drank in de voorkamer van het pand. Deze kamer had dus de functie van kroeg en hier konden de gasten worden ontvangen.

Inleiding

Volgens de e.g. Schiftenuskaart van Achtkarspelen uit 1719, is nog geen bebouwing bij de buurtschap Blauwverlaat te vinden. Ruim honderd jaar later in 1832 is de situatie hier veranderd en volgens gegevens van het kadaster staan er dan zeker vier panden, waaronder het in dit artikel beschreven gebouw. Bij het aanschouwen van een dergelijk oud pand valt men zich vaak de vraag in, welk jaar zou het ongeveer zijn gebouwd. Vanaf 1832 geeft het kadaster opening van zaken voor wat betreft de eigenaren, maar wat wie er in de jaren daarvoor bezitters waren of op deze plek woonden, is moeilijker uit te zoeken. We kunnen dan onze toevlucht nemen tot het o.a. raadplegen van oude belastingregisters en gegevens uit notariële akten.

Jouke Wopkes

Door van deze bronnen gebruik te maken kon worden vastgesteld dat op het tegenwoordige adres Blauforlaat 2, Augustinusga, in 1749 volgens het Quotisatiekohier en verschillende latere Speciekohieren een zekere veenbaas Jouke Wopkes met zijn vrouw en drie kinderen woonde. De kinderen waren nog beneden de twaalf jaar. Hij moest volgens het genoemd Quotisatiekohier jaarlijks ruim 42 carolijguldens betalen. Uit dit bedrag kan volgens bepaalde tabellen worden afgeleid dat hij minstens f1000,- aan kapitaal bezat en dus voor die tijd een tamelijk welgesteld man was. In de Speciekohieren van o.a. 1752, 1762 en 1777 kunnen we lezen dat hij tevens landeigenaar was en vee hield. In deze registers werd onder andere aangetekend een bezit van 6 loponstal aan land, 3 koeien, 3 rieten en 2 peerden'. Een bewijs dat Jouke Wopkes wel eens als vervener land verkocht, vinden we in een proclamatie (verkoopakte), uit het jaar 1767. Met nog twee andere veenbazen tot Augustynsga' doet hij dan 'proclameren een sekere geregte vierdepart van vier mad klynsmieden gelegen in de buitenwegse mieden te Augustynsga, de hoogfenne genaamt, eyde ten dele vergraven'. Verder is er sprake van een nog onvergraven deel, 'een burte, een bollegraam, baggelaar op het veld staande en in de zomertyd gemaakte synde en baggelaar-sjeenedschappen'. Dit allemaal was ook voor een vierde deel bij de koop inbegrepen. De 'hoogfenne' was een langgerekt perceel in de Izermieden. In genoemde proclamatie noemde men dit plus de 'buitenwegse mieden'. Tdp van de aanstiftgers dus het te verkopen stuk land was Antje Joukes. Vermoedelijk was dit een familielid van onze Jouke, want in het register van de Gulisterale successie van die tijd valt te lezen dat Jouke Wopkes van deze persoon in 1767 een bedrag erfde van 810 car.guldens. Dat was dus mooi meegenomen. Jouke Wopkes stierf in 1786 en zoon Aldert volgde hem op.

Aldert Joukes

Dit was één van de kinderen van Jouke Wopkes, die als ongehuwde zoon bij zijn ouders inwoonde en medehelp in het bedrijf. In 1774 koos Aldert voor de eerste maal voor in het Speciekohier met als vermelding 'vrygesel' en werd voor een gering bedrag aangeslagen. Na het overlijden van vader Jouke vinden we de naam van Aldert Joukes nog vele jaren in de belastingregisters op het oude adres van zijn vader. In het jaar 1800 moest hij ruim 14 car. guldens betalen i.v.m. het bezit van 8 koeien, 6 rieten, 2 peerden en 6 loponstal land. Voor de reëelbelasting, een soort grondbelasting, werd hij aangeslagen voor ruim 18 car. guldens. Vergeleken met andere belastingbetalers in het kohier was dit een vrij hoog bedrag, wat inhield dat zijn totale bezit aan land en 'huisinge' behoorlijk groot was. Na zijn overlijden rond 1806 viel zijn zuster Trijntje Joukes dan ook een onverwachte erfenis in de schoot. De ontvang hiervan komt later in dit artikel aan het licht.

Periode 1806-1825

Genoemde Trijntje Joukes was gehuwd met Koert Klazes Elzinga, de schoolmeester van Surhuizum. Hij noemde zich 'van Elzinga' en met deze naam ondertekende hij ook diverse akten. In die tijd naam men het niet zo nauw met de schrijfwijze van de namen. Met de vermelding 'van' voor de achternaam klonk het ook wat defftiger. In 1809 moesten de inwoners van Achtkarspelen een extra belasting betalen i.v.m. de kosten van het overbrengen door Napoleon. Dit belastingkohier is bewaard gebleven en we kunnen hier de namen met de huisnummers per dorp en uiteraard de hoogte van de aanslagen nog raadplegen. Op huisnummer 26 te Surhuizum woonde dan het gezin van schoolmeester Koert Elzinga met de vermelding van een te betalen bedrag van 5 car.guldens. Bij huisnummer 2 te Augustinusga (Blauwverlaat), dus de boerderij die Aldert Joukes had nagelaten, vinden we de aantekening 'K.K. van Elsinga als erfgenaam van Aldert Joukes'. In verband met deze erfenis werd bij dan nog eens extra aangeslagen voor een bedrag van 35 car.guldens. We gaan verder met een speurtocht door de archieven en vinden dan een akte van notaris L. Meeth te Augustinusga d.d. 5 februari 1811. In deze akte kreeg de schoolmeester Elzinga van zijn vrouw Trijntje het volledige vruchtgebruik van al haar na te laten goederen. Dochter Lutske Elzinga, die in 1811 de leeftijd had van 37 jaar en nog niet was getrouwd, werd bij dezelfde akte in de toekomst rijk bedeeld, zoals de boerderij bij het zogenaamde Blauw Vallaat, de boomgaard' en diverse landerijen. Ook de 'meubilen, huisgeraden en verdere repelijke goederen, uitsgader boereRezw en bslag' zullen 'voor het geregte deel' in haar bezit komen. In de betreffende akte werd dit 'prealegateren' genoemd. Wat Lutske na kennelijk nog ostbrak was een huwelijkspartner. Maar daar kwam ook nog een oplossing voor. Drie jaren later in 1814 sloeg zij als 46-jarige bruid een wel zeer engdlige bruidsgoom aan de haak van nog maar 18 jaar oud. De gelukkige jonge man was Jan Tjebbes Kamminga, molenaar, geboren te Twijzel en wonende te Kooten. Hij was een zoon van Tjebbe Jans Kamminga, bakker en Freukjen Klazes. We gaan nu verder met het echtpaar Elzinga dat waarschijnlijk omstreeks 1811 op de boerderij bij Blauwverlaat was komen wonen. Elzinga was in dit jaar 68 jaar en volgens de huwelijksakte van dochter Lutske noemde hij zich toen landbouwer. Koert Elzinga stierf op 12 januari 1821 en bereikte de ouderdom van 78 jaar.

Fragment huwelijksakte d.d. 25 mei 1814, van Jan Tjebbes Kamminga en Lutske Koerts Elzinga.

Testament

Vier jaren later, in 1825, liet zijn weduwe Trijntje zich notaris Bij haar thuis komen om een testament te laten opmaken. Nu kunnen we lezen hoe groot haar bezit was. In de eerste plaats was er de boerderij bij Blauwverlaat waar ze had gewoond, zeven percelen land, een huis te Surhuizum en de helft van een woning te Surhuisterveen. Dit bezit zou worden verdeeld tussen de drie gehuwde dochters Lutske, Saakje en Aaltje en een kleinzoon Jouke Koops Elzinga te Surhuizum. Dochter Lutske, de vrouw van Kamminga, ging er verreweg met de grootste buit vandoor. Dit was de boerderij bij Blauwverlaat en nog zes percelen weiland in de buurt van het bedrijf. Vier van deze percelen werden aangeduid met de naam 'de Peke1'. Maar voor deze rijke bedeling was wel een reden. In de akte staat vermeld, dat dit was 'voor hare getrouwe diensten en zorgvuldige oppassing in mijnen hogen ouderdom'. Vele jaren had Lutske met haar man bij moeder Trijntje ingewoond en voor haar gezorgd. Dochter Saakje, 'huisvrouw van Abraham Willems Abbinga, echtelieden te Surhuizum', zou 'de thans door haar bewoonde huizinge' worden toebedeeld en Aaltje, de echtgenote van Rinze Harmens Feenstra, zou de nu door haar bewoonde helft van een woning te Surhuisterveen in bezit krijgen. Ook de kleinzoon Jouke Koops Elzinga, die in Surhuizum woonde, werd niet vergeten. Hij zou 'tien roeden petten, gelegen bij de Nieuwe Hoeveweg onder Surhuizum' na de dood van grootmoeder Trijntje erven. Misschien voelde beppe Trijntje Joukes haar einde in 1825 al naderen, want een jaar later stierf zij en was toen 83 jaar oud.

Nog even terug te komen op de naam 'de Peke1'. Deze vier lang gerekte percelen achter de boerderij bij Blauwverlaat zouden hun naam te danken hebben aan het vele zout dat in de bodem zit. Volgens mededeling van een ontwenende kent zelfs in heel strenge winters vanwege het zout daar geen ijs op de sloten.

Periode 1826-1834

Hoewel volgens het testament van moeder Trijntje Joukes haar dochter Lutske Koerts Elzinga de boerderij c.a. in haar bezit kreeg, greft het kadaster Jan Tjebbes Kamminga als eigenaar aan. Het bewijs dat het echtpaar hier inderdaad woonde vinden we onder andere in het bevolkingsregister van 1830, want daar lezen we: ''Augustinusga, huisnummer 2, Jan Tjebbes Kamminga, 33 jaar, geboren Opwijzel, landbouwer, gehuwd met Lutske Koerts Elzinga, 56 jaar, geboren Surhuizum, zonder beroep. Jetze Wedzinga, 25 jaar, geb. Eestrum, boerknecht; Antje Gosses Dijkstra, 19 jaar, geb. Harkema-Opeinde, boerenmeid'. Het was dus een boerderij met inwonend personeel, een teken dat het een flink bedrijf was. Het lijkt er op dat het echtpaar Kamminga in financiële moeilijkheden kwam. In 1827 leende men f1200,- van notaris Buijsing en in 1833 werd aan dezelfde persoon voor f400,- land verkocht. Een jaar later was er al een nieuwe eigenaar. Kamminga was toen nog maar 37 jaar, dus nog geen tijd om 'alst ruisend landbouwer' verder door het leven te gaan.

Periode 1834-1922

In dit tijdvak waren er vier eigenaren uit de familie Boetes. Achtereenvolgens waren dat vader Johannes, de zonen Kristiaan en Lammert en dan weer een zoon van Lammert, genaamd Pieter.

- Johannes Meines Boetes, eig. van 1834-1858, geboren te Harkema-Opeinde, - van beroep koopman. Hij trouwde op 19 maart 1815 als 21-jarige met de 18-jarige Ybeltje Lammerts Keyper van Gerkeskloster. In 1840 leende hij via notaris Buijsing een bedrag van f3000,-. Maar dat ging niet zo maar, want er werden nog al wat zekerheden gesteld, in geval hij niet kon aftbetalen. Vermoedelijk was dit zijn volledige bezit, zoals huizinge, schuur en erf bij nr. 2 gelegen bij het Blauw Vallaat, boomgaard bij nr. 2, een plek water en riet, twee stukken vergraven land en dan nog vele percelen weiland.

- Kristiaan Johannes Boetes, eig. van 1858-1871, geboren te Surhuizum, van beroep koopman en landbouwer. Hij huwde op 14 mei 1854 als 28-jarige met Saakjen Jans Postma, 24 jaar, afkomstig van Augustinusga. Zij was een dochter van Jan Sydzes Postma en Feikjen Gaeles van der Veen.

- Lammert Johannes Boetes, eig. van 1871-1891, geboren te Surhuizum, van beroep tapper, landbouwer en koopman. Hij trouwde op 16 mei 1846 als 24-jarige met Antje Wybrens Praamstra, 24 jaar, afkomstig van Augustinusga. Vermoedelijk is gedurende deze periode in de boerderij een café geopend. Broer Pieter, zijn opvolger, vroeg op 28 november 1881 een drankwetvergunning aan voor de voorkamer van het pand bij Blauwverlaat. Hoe dit is te verklaren is onduidelijk, inmiddels had Pieter ook een aandeel in de zaak. Uit de aanvraag voor de tapvergunning blijkt 'dat hij reeds op 1 mei 1881 zonder strijd met wet of verordening in de localiteit waarvoor hij vergunning vraagt, sterken drank verkocht'. Als bewijs hiervan werd hierbij ingeleverd een afschrift van zijn aanslagbiljet t.b.v. de patentbelasting. Men kon dus voor 1882 zonder vergunning drank verkopen, mits men het patent maar betaalde. In 1878 kocht Lammert Johannes Boetes van Simon Meines Laimstra te Surhuisterveen voor f2300,- 'een huizing, schuur met ruin en hok, staande en gelegen aan de rijweg in de buurt van Augustinusga'. Behalve het feit van deze koop is dit een aanwijzing dat hij vrij vermogend was. Ook is dit de post in het kohier van de hoofdelijke omslag over het jaar 1882. Hij werd toen aangeslagen naar een inkomen van f2400,-. Zijn buurgenoten moesten het duidelijk met minder doen.

Periode 1891-1922

- Pieter Lammerts Boetes, eig. 1891-1922, van beroep koopman en tapper. Hij trouwde met Jeltje Wytzes Tjerkes.

In de door notaris J. Landmeter te Augustinusga destijds opgemaakte akten, komt de naam van deze Boetes meerdere malen voor. Als koopman was hij rond de jaren 1897 en 1898 zeer actief. Hij koopt dan onder anderen van Klaas Jans Faber een huis met herberg te Augustinusga voor f1500,-. Ook handelde hij in land en diverse meerende goederen. Op 18 november 1921 kwam Pieter Boetes op 66-jarige leeftijd te overlijden. In opdracht van de weduwe en kinderen werd destijds de volgende advertentie in deze krant geplaatst: *''HUIZINGE MET LANDERIJEN BIJ BLAUWVALLAAT. Notaris Harterink zal op Zaterdag 14 januari 1922 des nam. twee uur in no te melden perceel prio. fellen: voor de wed. P. Boetes en Kinderen: De finke en royale BEHUIZINGE, waarin sedert tal van jaren HERBERGAFFAIRE met Vergunning is uitgeoefend, staande op uitstekenden stand voor het verkeer aan het groot scheepvaart en kruispunt van wegen, aan Blauwvallaat onder Augustinusga omvattende ruime gelegkamer, groote voorkamer, keuken, bergplaats, Jaarrrije boven en zolder, ruime doorreed, schuur met stalling voor 10 koeien en ruimte voor paardenmest, steenen hok en tuin achter het huis. Alsmede de aangerenglegen Kavel Grietland in de IJzermieden aan de Brug gelaan en den Trekvaart aan de Oostzijde, alles geheel vrij van rend van derden, te zamen groot 28 roedemaat. Te veilen in 9 perceelen, bij boekjes: bieder te omschrijven. Behalve voor herberg eigent zich het geheel bijzonder tot verkeering aan een boerderij.*

Bij de finale verkoop kwam de herberg in handen van Eelze Douwes Fokkinga, koopman en landbouwer te Augustinusga voor een bedrag van f5189,-. Zijn mondelinge lasthebber was Keij Wessels Gall, een plaatselijke timmerman en aannemer. De overige percelen vonden andere kopers, zoals Teake van der Veen en Petrus Albert Cooperus van Augustinusga, die weiland en hooiland in eigendom kregen. Zo kwam dan na bijna een eeuw een einde aan de periode van de familie Boetes aan het water bij Blauwverlaat.

Latere eigenaren:

1922-1960: Eelze Douwes Fokkinga

1960-1973: Grietje Fokkinga, gehuwd met Hartman Dirk Bolhuis

1973-1980: Jacob Schots, gehuwd met Anna Jorna

1980-1985: Pieter Jochum Miedema, gehuwd met Grietje Reitsema

1985-1991: Foppe Nijboer

bedes (2006): Geert de Haan en Minke Schlewink

Bronnen:
- Gemeente-archief Achtkarspelen
- Kadaster te Leeuwarden
- Tresoar te Leeuwarden

DIT WAS EEN PUBLICATIE NAMENS DE STICHTING OUD-ACHTKARSPELEN

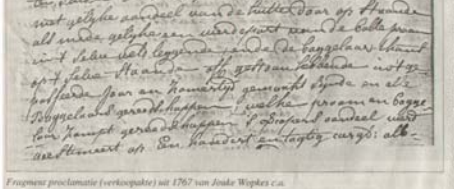

Fragment proclamatie (verkoopakte) uit 1767 van Jouke Wopkes c.s.

Het huidige pand Blauforlaat 2 te Augustinusga. (Tekening H. van der Bij)